

Το Παλιό Ελαιουργείο της Ελευσίνας μετασχηματίζεται σε σύγχρονο Διαχρονικό Μουσείο

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Από το 2019, το Υπουργείο Πολιτισμού έχει θέσει ως προτεραιότητα το μετασχηματισμό του Παλαιού Ελαιουργείου της Ελευσίνας, σε ένα υπερσύγχρονο Διαχρονικό Μουσείο, το οποίο να μπορεί να στεγάσει τον ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό των ευρημάτων που έχουν έλθει στο φως, τόσο από τις ανασκαφές του Ιερού της Δήμητρας και της Κόρης -σημερινός αρχαιολογικός χώρος Ελευσίνας- όσο και από τις σωστικές ανασκαφές που διενεργούνται αδιάλειπτα στην πόλη.

Πρόκειται για το συγκρότημα των παλαιών βιομηχανικών εγκαταστάσεων «ΒΟΤΡΥΣ-ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ», νότια του οργανωμένου αρχαιολογικού χώρου.

Στις ίδιες εγκαταστάσεις λειτουργούσε προηγουμένως το Σαπωνοποιείο Χαριλάου, το πρώτο εργοστάσιο που ιδρύθηκε στην Ελευσίνα, το 1875, και λειτούργησε έως το 1960. Το ακίνητο είχε περιέλθει στην κυριότητα της Εθνικής Τράπεζας, από την οποία το Υπουργείο Πολιτισμού το εξαγόρασε, το 2022, έναντι τιμήματος 5.000.000 ευρώ, με σκοπό την εγκατάσταση του νέου μουσείου.

Άποψη του Ελαιουργείου το 1965

Η Υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη δήλωσε: «Με την ολοκλήρωση και τη γνωμοδότηση-μετά τη γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου-της αρχιτεκτονικής μελέτης, ένα οραματικό έργο για την πόλη της Ελευσίνας μπαίνει σε τροχιά οριστικού σχεδιασμού και υλοποίησης. Το κτηριακό συγκρότημα του Παλαιού Ελαιουργείου παραπέμπει και περικλείει τη βιομηχανική, την οικονομική και πολιτιστική ιστορία της Ελευσίνας. Από το 1995, το Παλιό Ελαιουργείο φιλοξενεί το μοναδικό πολιτιστικό φεστιβάλ της πόλης, τα Αισχύλεια, ενώ το 2023, φιλοξένησε πολλές εκδηλώσεις, στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης "Ελευσίς 2023". Η Ελευσίνα δικαιούται ένα Διαχρονικό Μουσείο αντάξιο της ιστορίας και του τεράστιου αρχαιολογικού της πλούτου. Η δημιουργία του Διαχρονικού Μουσείου, σε συνδυασμό με τα μεγάλης κλίμακας αρχαιολογικά έργα που εκτελεί το Υπουργείο Πολιτισμού, προϋπολογισμού, άνω των 8.000.000 ευρώ, στον αρχαιολογικό χώρο της Ελευσίνας, συνθέτουν ένα πολιτιστικό σύνολο που διατρέχει την ιστορία της πόλης, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο αρχαιολογικός χώρος ενοποιείται με το νέο Μουσείο και με το παραλιακό μέτωπο της πόλης. Η Ελευσίνα αποκτά μία ακόμη καθοριστική για τη

φυσιогνωμία της μουσειακή και πολιτιστική υποδομή και συγχρόνως έναν αναπτυξιακό πόρο, που σε συνδυασμό με τις υποδομές που δημιουργήθηκαν για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα, δημιουργούν υπεραξία με τεράστια δυναμική. Θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα το Ίδρυμα Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου και τον Πρόεδρο του Νέλλο Κανελλόπουλο για την γενναία χορηγία εκπόνησης του συνόλου των αναγκαίων μελετών».

Κτήριο εισόδου Α και κτήριο αποθήκης Β

Το εργοστάσιο σαπωνοποιίας-ελαιουργίας «ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ», χωροθετημένο μεταξύ της ακτής και του λόφου του αρχαιολογικού χώρου, παρήγαγε διάφορα είδη λαδιού και σαπουνι τύπου Μασσαλίας. Το 1892, λόγω αλλαγής διεύθυνσης της μονάδας, το εργοστάσιο μετονομάστηκε σε «Χαρίλαος - Κανελλόπουλος Α.Ε.» και έμεινε γνωστό ως «ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ», το οποίο και διέκοψε τη λειτουργία του περί το τέλος της δεκαετίας του 1960.

Το Νέο Μουσείο χωροθετείται νότια του εργοστασίου «ΒΟΤΡΥΣ» και επί του παραλιακού μετώπου. Η ίδρυση του Μουσείου για την προβολή της μακραίωνης ιστορίας της πόλης της Ελευσίνας, κρίθηκε αναγκαία ήδη από το 1989. Το 2020 τροποποιήθηκε το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο της περιοχής «ΒΟΤΡΥΣ - ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ» και ορίστηκαν οι νέες χρήσεις. Το 2023, παραχωρήθηκε προσωρινά από το Υπουργείο Πολιτισμού, η χρήση του τμήματος του Παλαιού Ελαιουργείου στη δημοτική εταιρία "2023 ELEUSIS", με σκοπό τη διοργάνωση εκδηλώσεων στο

πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας 2023. Το 2024, εγκρίθηκε η εκπόνηση μελέτης για τη μετατροπή του κτηρίου του Παλαιού Ελαιουργείου Ελευσίνας σε Διαχρονικό Μουσείο Ελευσίνας, με δαπάνη του Ιδρύματος Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου ως δωρεά προς το Υπουργείο Πολιτισμού.

Φωτορεαλιστική απεικόνιση της διαμόρφωσης του υπαίθριου χώρου με χρήση μέρους των σιλό για φύτευση

Το συγκρότημα του «ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟΥ» διατηρείται σχεδόν ακέραιο ως προς την έκταση και τις κτηριακές του μονάδες, στη μορφή σχεδόν που είχε, όταν διέκοψε τη λειτουργία του, το 1960. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός του απομακρύνθηκε ή καταστράφηκε σε άγνωστο χρόνο. Έχει έκταση 26 στρέμματα. Εντός του συγκροτήματος διασώζονται 23 κτηριακές μονάδες του εργοστασίου με συνολική επιφάνεια δόμησης 11.700 τ.μ. περίπου. Άλλες εξ αυτών διατηρούνται σε πλήρη μορφή και άλλες, κυρίως στην κεντρική ζώνη, είναι ερειπωμένες. Τα κτήρια του Παλαιού Ελαιουργείου παρουσιάζουν ποικιλομορφία ως προς τα υλικά και τον τρόπο δόμησης και ανάγονται χρονολογικά στις διάφορες φάσεις της λειτουργίας του εργοστασίου, που χρονολογούνται από τα τέλη του 19ου αιώνα, ενώ ο κύριος όγκος των εγκαταστάσεων χρονολογείται από τον Μεσοπόλεμο και τις μεταπολεμικές δεκαετίες του 1950 και 1960.

Φωτορεαλιστική απεικόνιση της διαμόρφωσης του υπαίθριου χώρου

Το συγκρότημα διατάσσεται σε μορφή διπλού «Γ». Οι νοτιοανατολικές πτέρυγες, ισόγεια υπόστεγα, λειτουργούσαν ως αποθηκευτικοί χώροι, ενώ οι βορειοδυτικοί χώροι, διώροφοι και τριώροφοι, στέγαζαν την παραγωγική διαδικασία. Δίπλα στην κεντρική είσοδο προς την παραλία, υπάρχει το κτήριο διοίκησης, που βρίσκεται στο χώρο διεξαγωγής των Αισχυλείων. Πρόκειται για ένα τριώροφο κτήριο με ημιπόγειο και δύο ορόφους. Από τον μηχανολογικό εξοπλισμό δεν διασώζεται κανένα στοιχείο, εκτός από τη συστοιχία 28 κυλινδρικών δεξαμενών στον μεσότοιχο με το εργοστάσιο «ΒΟΤΡΥΣ». Ο χώρος της οινοποιίας – οινοπνευματοποιίας αποτελεί αρχιτεκτονικά ένα ενιαίο σύνολο με το γειτονικό του «ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ». Το εργοστάσιο «ΒΟΤΡΥΣ», συνολικής έκτασης 17,5 στρεμμάτων, ιδρύθηκε το 1898 ως «Οινοποιητική και Οινοπνευματοποιητική Εταιρεία Χαρίλαος και Σία». Η εταιρία εξελίχθηκε σε μία από τις μεγαλύτερες του κλάδου. Το 1974, το εργοστάσιο περιήλθε στον Όμιλο Μποδοσάκη και διέκοψε τη λειτουργία του. Στο εσωτερικό του διασώζονται 23 κτηριακές μονάδες του εργοστασίου με επιφάνεια δόμησης 12.800 τ.μ. περίπου. Το 2008, δύο κτήρια από το συγκρότημα «ΒΟΤΡΥΣ», το ηλεκτρολογείο και το οινοπνευματοποιείο με τον συναφή μηχανολογικό εξοπλισμό, καθώς και δύο καμινάδες, κηρύχθηκαν μνημεία βιομηχανικής κληρονομιάς.

Φωτορεαλιστική απεικόνιση των εκθεσιακών χώρων με θολωτή κάλυψη

Για τη σύνταξη της αρχιτεκτονικής προκαταρκτικής μελέτης ελήφθησαν υπόψη: α) η τυπολογία των παλαιών βιομηχανικών συγκροτημάτων, με τους διακριτούς όγκους και τις πολυάριθμες προσθήκες, β) η πρόθεση δημιουργίας ενός εξωτερικού χώρου συνάθροισης-πλατείας, αξιοποιήσιμης για πολιτιστικές εκδηλώσεις, που θα περιβάλλεται από τις αποκαταστημένες όψεις ιστορικών βιομηχανικών κτηρίων, γ) η μεγάλη κλίμακα ορισμένων βιομηχανικών κτηρίων που δημιουργεί ευρύχωρα εσωτερικά περιβάλλοντα και επιτρέπει το φυσικό φως να εισέρχεται στο εσωτερικό τους, δ) η πρόθεση διατήρησης/ανάδειξης του ύφους των τοίχων που δύναται να ενισχύσει τη βιωματική εμπειρία του επισκέπτη, ε) η λειτουργία του νέου Μουσείου ως κόμβου πολιτιστικής δραστηριότητας, στ) η πρόθεση σύνδεσης του Μουσείου με το παραλιακό μέτωπο, τις γειτονικές περιοχές και την πόλη.

Η μελέτη προβλέπει χώρους καθαρού εμβαδού 3.800 τ.μ. και ενσωματώνει τους όρους που είχε θέσει ως προς το κτηριολογικό πρόγραμμα το Υπουργείο Πολιτισμού. Δημιουργούνται τέσσερις προσβάσεις εισόδου στο μουσειακό συγκρότημα: Οι δύο από την παραλιακή οδό Κανελλοπούλου, μία από την οδό Πεισιστράτου και μία από την κατεύθυνση του αρχαιολογικού χώρου. Ως προς το κτηριολογικό σκέλος της μελέτης, προβλέπονται, η κατεδάφιση κτηρίων, η ανέγερση δύο νέων, η αποκατάσταση/ανακατασκευή οκτώ υφιστάμενων κτηρίων και διατήρηση των όψεων/αποκατάσταση κελύφους σε τρία κτήρια. Η προσθήκη των δύο νέων κτηρίων αφορά στο κτήριο της εισόδου και στο κτήριο της

αποθήκης αρχαιοτήτων. Οι μουσειακές εγκαταστάσεις προορίζονται να στεγάσουν εκθέσεις για την ιστορία της πόλης από την αρχαιότητα έως το 1830 και αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο, χωριστό από αυτό της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας.